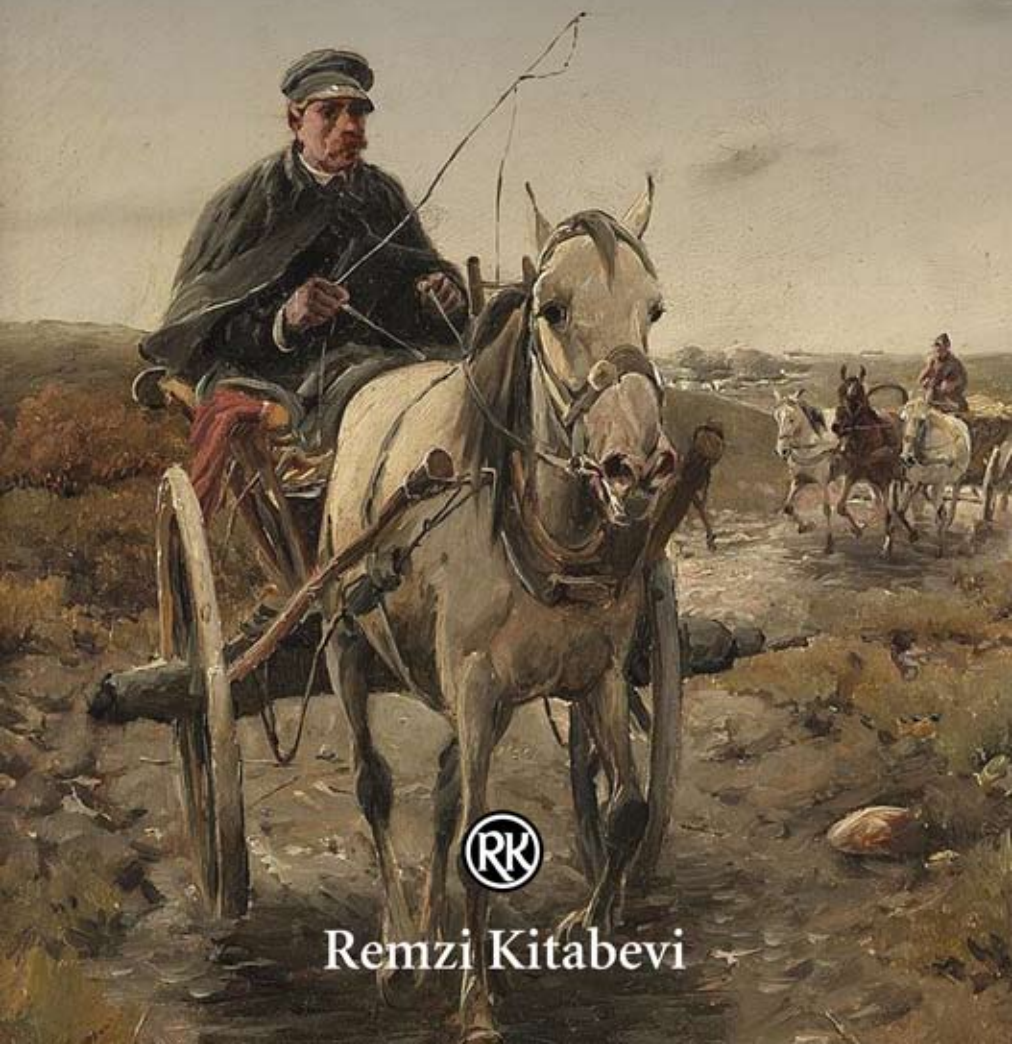

LEV N. TOLSTOY

Polikuška

Güvenilmez Bir Uşağın Yazgısı

Remzi Kitabevi

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY, 1828'de Tula yakınlarındaki Yasnaya Polyana'da doğdu. Toprak sahibi zengin bir ailenin oğluydu. Küçük yaşta önce annesini sonra babasını kaybedince yakınlarının elinde büyüdü. Kazan Üniversitesi'ndeki başarısız öğrencilik yıllarından sonra Yasnaya Polyana'ya döndü ve Moskova, Tula ve St. Petersburg'da kaygısız ve aylak bir hayat sürdü. İlk eseri olan *Çocukluğum*'u bu sırada yazdı. Bir süre sonra Kafkasya'ya giderek orduya katıldı ve 1854'te Kırım Savaşı'nda topçu subayı olarak görev yaptı. Savaş bitince ordu-
dan ayrıldı. İsviçre, Fransa ve Almanya'ya gitti. Çar özgürlüklerle ilgili reformlara girişince Rusya'ya döndü. Köy çocukları için örnek okullar kurdu. 1862'de Sofiya Bers ile evlendi. On üç çocuğları oldu. En ünlü romanları olan *Savaş ve Barış* (1869) ile *Anna Karenina*'yı (1877) düzenli bir hayat yaşadığı bu dönemde yazdı. 1901'de, düşünceleri ve yazdığı eserler Rus Ortodoks Kilisesi'nin tepkisini çektiği için aforoz edildi. Ama bu, gençler arasındaki ününü daha da arttırdı. Rus köylüsünün yoksulluğu ve perişanlığı onu çok düşündürüyordu. Köylüler gibi giyinip, onlarla birlikte çalışmaya başladı. Tüm servetini köylülere bağışlamak istedi ama ailesi onu engelledi. Bir küskünlük sonrası kış ortasında evini terk etti ve yolda hastalandı. 1910'da 82 yaşındayken Astrova tren istasyonunda zatürreden öldü.

Yapıtlarında Rus köylüsünün ve insanların sorunlarına eğilen, yaşamın nasıl bir şey olduğunu anlatmaya çalışan Tolstoy, çağının en ünlü romancılarından.

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY

POLİKUŞKA

Güvenilmez Bir Uşağın Yazgısı

Türkçesi
Erol Erduran

Remzi Kitabevi

POLIKUŞKA / Lev Nikolayeviç Tolstoy

Bu çevirinin Türkçe yayın hakları:
© Remzi Kitabevi, 2021

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzeltili: Öner Ciravoglu
Kapak resmi: Alfred Wierusz Kowalski
Kapak düzeni: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2068-8

BİRİNCİ BASIM: Eylül 2021

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

1

“Siz nasıl emrederseniz hanımefendi! Gerçi Dutlovlara yazık olacak; hepsi de iyi delikanlılar, ama eğer konakta çalışan serflerin⁽¹⁾ en azından birini göndermeyeceksek Dutlovlardan biri gitmek zorunda,” dedi kâhya. “Şu anki duruma bakarsak, herkes onları işaret ediyor. Ama yine de karar sizin hanımefendi!”

Sol elini sağ eli üzerine getirmiş, göbeğinin üstünde tutuyordu. Başını hanımından öte yana çevirip ince dudaklarını neredeyse şaplatarak emerken, gözlerini devirdi ve başka tek kelime etmedi. Uzun bir süre susacağını ve hanımının ağzından çıkmak üzere olan saçmalıkları hiç kesmeden dinleyeceğini apaçık belli etti.

Uşaklıktan kâhyalığa yükselmişti. Bir kâhyayı, öteki çalışanlardan ayıran özelliklerden olan temiz tıraşlı yüzü ve üzerindeki uzun paltoyla bir sonbahar akşamı hanımının önünde ayakta durmuş, ona rapor veriyordu. Hanımefendi için bu rapor, kâhyanın ağzından çiftlikle ilgili geçmişte yapılmış ve gelecekte yapılacak işlerin hesaplarını dinlemek demektir. Kâhya Yigor Mihayloviç içinse rapor vermek, köşede saygılı bir şekilde gözleri kanepede, ayakta dikilip durmak, her çeşit ipe sapa gelmez gevezeliği dinlemek ve hanımının sabrını tüketip onun

(1) Serf: Toprakla birlikte alınıp satılan köylü. (ç.n.)

önerilerine, “Pekâlâ, pekâlâ! O zaman dediğin gibi yap!” de-
dirtmek için her türlü numarayı çevirmektir.

6

O gün konuşulan konu asker toplama çağrısıydı.⁽¹⁾ Pak-
rovske köyünün üç asker adayı göndermesi gerekiyordu. Ai-
le durumlarına, ahlaki davranışlarına ve ekonomik koşullarına
bakılarak iki kişi tereddütsüz belirlenmişti. Bu ikisi için ne köy
halkının, ne hanımefendinin, hiç kimsenin en ufak bir itira-
zı olamazdı. Üçüncü kişinin kim olacağı ise tartışmaya açıktı.
Kâhya, üç yetişkin oğulları olan Dutlovları bu işin dışında tut-
mak istiyor, konaktaki evli uşaklardan birini; pek çok kez çu-
val, koşum takımları ve saman çalan, bu kötü şöhreti herkes-
çe bilinen Poliki’yi⁽²⁾ göndermek istiyordu. Ne var ki uşağının
üstü başı perişan çocuklarını çok seven ve Polikuşka’nın ahlaki
durumunu kutsal kitap öğretilerinden yararlanarak düzelttiği-
ni düşünen hanımefendi ondan vazgeçmek niyetinde değildi.
Ama aynı zamanda hiç tanımadığı ve hiç görmediği Dutlovla-
ra da bir kötülük yapmak istemiyordu. Eğer Polikuşka gitmez-
se Dutlov’un gönderileceği her nedense bir türlü kafasına gir-
miyor, kâhyanın da bunu ona doğrudan söylemeye dili varmı-
yordu. Ve kadın, kâhyaya içtenlikle, “Hayır, Dutlovlara haksız-

- (1) Askere giden gençlerin çoğu ya hiç geri gelmiyor ya da en az yirmi
yıl sonra geri dönebiliyordu. Eğer çiftlik sahipleri sırası gelen bir
adamını askere göndermek istemezse onun yerine bir başkasını
bulması veya yüksek bir meblağ ödemesi gerekiyordu. Sıra önce üç
yetişkin oğlu olan ailelere, sonra iki yetişkin oğlu olanlara geliyordu.
Tek yetişkin erkek oğlu olan ailelerden—bu oğulun evine yardım
etmesi gerektiği düşünülerek—askere alınan olmuyordu. (ç.n.)
- (2) Poliki: Daha küçümseyici bir ifade biçimi olan ‘Polikuşka’nın resmi
şekli. Metin içinde yer yer ‘Poliki İlyiç’ olarak da geçiyor. (ç.n.)

lık yapmak istemem!” diyordu. Bu durumda ona, “Eğer onlara haksızlık yapmak istemiyorsanız, o zaman sökülün üç yüz rubleyi,” denilmesi gerekirdi. Ama böyle bir yanıt, kâhyanın yürüttüğü politikaya hiç de uygun düşmezdi.

Bu nedenle Yigor Mihayloviç rahat bir duruşa geçti ve hat-ta hanımının dudaklarının hareketini, beresindeki fırfırların duvardaki tablonun altına düşen gölgesinin oynayırlarını izlerken, yüzündeki yaltakçı görünüm bir an bile eksilme-se de, ona fark ettirmeden kapı pervazına dayandı. Ne var ki kadının söylediklerini anlamaya en ufak bir çaba sarf etmiyordu. Hanımefendi uzun uzun konuştu ve pek çok şey söyledi. Kâhyanın çenesini ise bir esneme kasılımı ele geçirmişti. Ancak bir eliyle ağzını kapatıp sanki boğazı kurumuş gibi öksürerek bu kasılmanın üstünü örtecek kadar kurnazdı. Ben, geçenlerde muhalefetin bir üyesi hükümet aleyhine atıp tutarken Lord Palmerston’ın şapkasını yüzünün üstüne çekip uyukladığını, ama konuşma biter bitmez birden ayağa fırlayıp yaptığı üç saatlik konuşmayla muhalifin tüm söylediklerini en ufak noktasına kadar yanıtlayıp çürüttüğünü gördüm. Bunu ilgiyle izledim ve hiç şaşırmadım; çünkü daha önce, Yigor Mihayloviç ve hanımı arasında aynı şeyin yaşandığına bin kez tanık olmuş-tum. Uyuklarım diye mi korktu ya da hanımının kendini konuşmaya kaptırıp gittiğini mi hissetti bilmiyorum, ama vücudunun ağırlığını sağ ayağından alıp sol ayağına verdi ve her zaman yaptığı gibi yaltakçı bir giriş yaparak konuşmaya başladı:

“İzninizle, hanımefendi . . . şu anda, siz konuşurken . . . şu anda benim çalışma odamın önünde bir toplantı yapılıyor ve bu konuda bir karar verilecek. Verilen emre göre asker aday-

larını Pokrov Yortusu'ndan⁽¹⁾ önce kente götürmemiz gerekiyor. Herkes Dutlovları öne sürüyor, başka aday yok. Köy yönetimi de onlar gibi düşünmüyor. Dutlovları perişan etmek onların umurlarında bile olmaz. Ama ben Dutlovların nasıl çalışıp didindiğini biliyorum. Bu işi devraldığımdan bu yana yoksulluk içinde yaşıyorlar. Babaları bugüne değin en küçük yeğenin büyümesini bekleyip durdu ve şimdi yine felakete sürülecekler. Beni tanırınız. Sizin mülkünüze kendi mülkümümüş gibi baktığımı bildiğinize hiç kuşku yok. Aklınızdan ne geçiyor bilmiyorum, ama Dutlovlara yazık olacak. Onlar ne eşim ne dostum ve elime bir şey sıkıştırmış da değiller . . . ”

“Asla böyle bir şeyi düşünmedim, Yigor,” diyerek söze karıştı, hanımefendi. Ve söze karışır karışmaz Dutlovların kâh-yaya rüşvet vermiş olabilecekleri aklından geçti.

“Tüm köyde onlarınkinden daha iyi çiftlik yok. Dutlovlar dini bütün, çok çalışkan insanlar. Babaları otuz yıldır bir ‘kilise büyüğü’, içki içmez ve ağzından kötü laf çıkmaz, düzenli olarak kiliseye gider.” (Kâhya, oltaya hangi yemin takılacağını çok iyi biliyordu.) “Ama size söylüyorum; önemli olan şey şu: Onun yalnızca iki oğlu var, diğerleri evlat edindiği yeğenleri. Tüm köy halkı Dutlovları işaret ediyor, ama aslına bakarsanız onların iki oğullu ailelerin kurasına girmeleri gerekir. Diğer üç oğullu aileler bölündüler, ama bunlar zaten çok tembel olduklarından onlarda değişen hiçbir şey olmadı; Dutlovlar ise

(1) Pokrov Yortusu: Doğu Ortodoks ve Bizans Katolik Kiliselerince Ekim ayının ilk günü kutlanan Meryem'in şefaati (aracılığı) yortusu. (ç.n.)

çalışkan, dürüst ve mazbut bir aile. Böyle oldukları için neden cezalandırılınsınlar?”

Hanımefendi o ana kadar söylenenlerden hiçbir şey anlamamış, ‘İki oğullu aile kurası’ ya da ‘mazbut aile’ sözleri ona bir anlam ifade etmemişti. Kadın sadece sözcükleri duyuyor, kâhyanın paltosundaki açık bej renkli bez düğmeleri inceliyordu. En üst düğme herhalde pek iliklenmediğinden sımsıkı duruyordu, ortadaki düğme ise yerinden sökülmüş, sarkıyordu, çoktan dikilmiş olması gerekirdi. Herkes bilir ki, bir konuşmada, özellikle iş konuşmalarında, sana söylenenleri kabul etmek zorunda değil, ama senin söylemek istediklerini unutmamak zorundasındır. Hanımefendi de böyle yapıyordu.

“Şunu kafana iyice sok Yigor Mihayloviç,” dedi kadın. “Elbette ki Dutlovların askere alınmasını istemiyorum. Benim köylülerime yardım etmek için elimden geleni yaptığımı bildiğinden eminim; onlara en ufak bir zarar gelmesini istemem. Bu ağır yükümlülükten kurtulmak ve ne Dutlov’un ne de Haryuşkin’in askere gitmemesi için her şeyi vereceğimi biliyorsun.” (Söz konusu ağır yükümlülükten kurtulmak için her şeyi vermeye gerek olmadığını, yalnızca üç yüz ruble vermenin yeterli olduğunu,⁽¹⁾ o sırada kâhyanın aklına geldi mi, bilmiyorum—ama mutlaka gelmiş olmalı.) “Ancak sana söyleyecek tek bir sözüm var: Poliki’yi asla göndermem. Şu saat olayından sonra geldi ve suçunu itiraf etti; ağladı ve bir daha doğru yoldan ayrılmayacağına yemin etti. Uzun uzun konuştum onun-

(1) Üç yüz ruble verildiğinde askere gidecek kişinin yerine askerlik yapacak gönüllü biri bulunuyordu. (ç.n.)

la, çok üzgündü ve gerçekten de pişman olmuştu. (İşte bu kadar! “Yine ipin ucunu kaçırdı!” diye düşündü Yigor Mihayloviç ve hanımının elinde tuttuğu bardaktaki suya kattığı şurubu yakın takibe aldı: “Portakal şurubu mu, yoksa limon şurubu mu acaba?” diye düşündü. “Sanırım biraz acı bir şey olmalı.”) “Yedi ay önceydi bu ve o günden bu yana hiç içmedi, hiçbir hatası olmadı. Karısı bana onun tamamen değiştiğini söyledi. Kendini tam da yeni ıslah eden bir adamı cezalandırmamı nasıl istersin benden? Beş çocuğuna bakacak kendisinden başka kimsesi olmayan bir adamı askere göndermek insanlık dışı olmaz mı? Bu konuyu sakın bir daha açma, Yigor! . . .”

Ve hanımefendi, bardağındaki sudan bir yudum aldı.

Bardaktaki sıvının kadının boğazından geçişini izleyen Yigor Mihayloviç’in yanıtı sert, kısa ve özdü.

“Demek Dutlov’u göndermemi istiyorsunuz.”

“Ne söylediyimi anlamıyor musun? Ben Dutlovlara bir zarar gelmesini ister miyim? Onlara bir düşmanlığım mı var? Tanrı şahidimdir, onlar için her şeyi yapmaya hazırım.” Kadın gözlerini köşedeki resme çevirdi, ama birden bunun kutsal bir resim olmadığını fark etti. “Neyse, boş ver,” diye düşündü. “Mesele bu değil.” (Üç yüz rublenin aklına hiç gelmemiş olması tuhaftı.) “Ben ne yapabilirim, peki? Ne yapmak gerektiğini benim bildiyimi mi sanıyorsun? Ben sana güveniyorum ve sen benim ne istediğimi biliyorsun. Yasaların dışına çıkmadan, herkesi ne mutlu edecekse onu yap. Zorda olan yalnızca Dutlovlar değil—herkesin ara sıra zor zamanları oluyor. Ama Poliki gönderilmemeli. Bunun benim için korkunç bir şey olacağını bilmelisin.”

Daha başka şeyler söyleyecekti—iyice açılmıştı—ama o an içeriye oda hizmetçisi girdi.

“Ne var Dünyaşa?”

“Bir köylü geldi ve Yigor Mihayloviç’e, toplantının onun gelmesini bekleyip beklememesi gerektiğini sormamı istedi,” dedi Dünyaşa ve kâhyaya kızgınlıkla baktı. (“Şu kâhyaya bak!” diye düşündü. “Hanımefendinin asabını bozuyor. Şimdi artık beni bu gece ikiye kadar uyutmaz!”)

“Artık gitmelisin, Yigor,” dedi hanımefendi. “Yapabileceğinin en iyisini yap.”

“Pekâlâ hanımefendi.” (Dutlovlarla ilgili başka bir şey söylemedi.) “Bostancıdan para almak için kimi göndereyim?”

“Petruşa kentten dönmedi mi?”

“Hayır, hanımefendi.”

“Nikolay gidemez mi?”

“Babası evde yatıyor, bel ağrısı var.”

“Yarın benim gitmemi ister misiniz hanımefendi?”

“Hayır, Yigor, burada sana ihtiyacım var.” (Hanımefendi bir an düşündü.) “Kaç para alınacak?”

“Dört yüz altmış iki *gümü*ş ruble hanımefendi.”

Hanımefendi, Yigor Mihayloviç’in doğrudan yüzüne bakarak kararlı bir sesle, “Poliki’yi gönder,” dedi.

Yigor Mihayloviç, dişlerini kapayan dudaklarını gülümser gibi yaydı. Yüzünde hiçbir değişiklik olmadı.

“Olur, hanımefendi.”

“Onu bana gönder.”

“Peki, hanımefendi.”

Ve Yigor Mihayloviç odadan çıkıp yazıhanesine gitti.

Poliki, başka bir köyde doğmuş olan ve çevresindekiler tarafından önem verilmeyen, geçmişi lekeli biriydi. Ne kâhya kâdın, ne kâhya, ne baş uşak, ne de hizmetçi, onun arkasını kollayan hiç kimsesi yoktu ve bir karısı ile bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi olmasına rağmen ona en berbat *köşe* verilmişti. Bu *köşeler*, artık hayatta olmayan beyefendi tarafından şu şekilde düzenlemişti: Taş bir evin tam ortasına tuğladan yapılmış büyük bir Rus ocağı⁽¹⁾ yerleştirilmişti. Ocağın çevresinde—uşakların ‘koridor’ dediği çepeçevre bir geçit vardı. Bina nın dört *köşesi* ahşap bölmelerle birbirinden ayrılmıştı. Bu *köşeler*, özellikle de tam kapının yanında olan ‘Poliki’nin *köşesi*’ oldukça küçük bir yerdi. Tüm *köşeyi*; karı kocanın yatağı, yorganı, pamuklu basma yastıklar; içindeki bebeğiyle bir beşik; yemek hazırlanırken, bulaşık yıkanırken kullanılan ve üzerine her türlü ıvır zıvır konan üçayaklı küçük bir masa—bir at baytarı olan Poliki de onu çalışma masası olarak kullanıyordu—küçük yıkama ve yıkanma tekneleri, giysiler, tavuklar, bir buzağı ve yedi kişiden oluşan bir aile doldurmuştu. Eğer üzerine eşya konulabilen, insanların uzanıp yatabildiği, taş evde yaşayanların ortaklaşa kullandığı ocağın onlara ait olan dörtte bir bölümü ve kapı önündeki sundurmaya çıkma imkânları

(1) Ocak: Bir Rus köy evinde tuğladan yapılan ocağın üzerinin arka bölümü, genellikle düz ve yatılabilecek ölçüde geniş olur. Sıcak bir yerde uyumak isteyenler burada yatar. (ç.n.)

olmasaydı, odanın içinde kıpırdanacak yer olmayacaktı. Sundurmaya çıkmaları da her zaman mümkün olmuyordu; ekim ayı soğuk bir aydı ve sıcak tutan, tek giysileri yedi kişi ortaklaşa kullandıkları koyun postu kalın bir gocuktu. Küçükler koşarak, büyükler çalışarak ve tümü de sıcaklığı kırk dereceye kadar çıkan ocağın üzerine çıkıp oturarak ısınıyorlardı. Bu koşullarda yaşamak herkese çok berbat görünebilir, ama onlar böyle düşünmüyordu.

Akulina çocuklarını ve kocasını yıkar, onların söküklerini diker, yün eğirir, örgü örer, çamaşırları çitiler, ocakta yemek pişirirken komşularla tartışır ve dedikodu yapardı. Hanımefendinin konağından verilen aylık erzak onlara yetiyor ve her zaman ineğe sıcak lapa yapabilecekleri kadar yemek artıyordu. Yakacak odun, sığırların yemleri bedavaydı ve arada bir ahırdan biraz da saman gönderiliyordu. Kendilerine ait küçük bir sebze bahçeleri vardı. İnekleri buzağılamıştı, tavukları vardı. Poliki ahırda çalışıyordu ve iki atın bakımını üstlenmişti. Gerekirse atların ve sığırların kanını alır, toynaklarını temizler, yaralarındaki irini dışarı atıp, oraya kendi yaptığı merhemleri sürerdi; çalışmasının karşılığı olarak da para ya da başka şeyler alırdı. Her zaman hanımefendinin yulaflarından arta kalanlar oluyordu. Köyde yaşayan bir köylü, bunların bir bölümü karşılığında ayda yirmi funtluk⁽¹⁾ koyun eti veriyordu. Tüm ailenin hayatını karartan bir kara leke olmasaydı, bu hayat onlar için pekâlâ da mutlu bir hayat olabilirdi.

(1) Funt: yaklaşık 409,5 gramlık ağırlık ölçüsü. (ç.n.)

Poliki henüz çocukluk yaşlarındayken yakındaki bir köyün harasında çalışmış ve o bölgenin en ünlü hırsızı olan— işlediği suçlar nedeniyle en sonunda Sibirya'ya gönderilen— bir seyisin eline düşmüştü. Poliki ilk derslerini bu seyisten almış ve gençlik yıllarına geldiğinde bu işlerin öyle ustası olmuştu ki, önüne bir fırsat çıktığında istese de kendine engel olamıyordu. Genç, fazla bir becerisi olmayan, anasız babasız bir çocuktuktu, ona doğru yolu gösterecek kimsesi yoktu. İçki içmekten hoşlanıyor, ara sıra bir iki tek atıyor ve orada burada bırakılmış şeyler görmeye dayanamıyordu. Kayışlar ya da eyerler, kilitler ya da kol demirleri, az da olsa değeri olan hiçbir şey Poliki İlyiç'in elinden kurtulamıyordu. Bu gibi şeyleri almak isteyenler ve karşılığını para ya da şarapla ödeyenler her zaman bulunuyordu. Herkes para kazanmanın en kolay yolunun bu olduğunu söylüyordu; eğitime, çalışmaya, hiçbir şeye ihtiyaç göstermeyen ve bir kez yaptıktan sonra başka bir iş yapmaya gerek duyulmayan bir işti bu. Tek bir kötü yanı vardı: her ne kadar her şey ucuza geliyor, yaşamak kolaylaşıyor olsa da, her zaman yakalanma olasılığın vardı ve alçağın biri foyanı meydana çıkarınca hemen hesap vermek zorunda kalıp, doğduğuna pişman oluyordun.

Poliki'nin başına gelen de buydu. Henüz genç yaşlardayken evlenmişti ve bu açıdan Tanrı'nın şanslı kuluydu. Bir sığır çobanının kızı olan karısı; sağlıklı, akıllı, çalışkan bir kız çıktı ve ona birbiri ardına güzel çocuklar verdi. Poliki de çalmaya devam ediyor ve her şey yolunda gidiyordu. Sonra birdenbire işler tersine döndü ve yok yere başı belaya girdi. Başka köylülere ait olan bazı şeyleri yürüttüğü anlaşıldı. Bir köylünün—onun

alıp gizlediği—deri dizginleri onun evinde bulununca bir güzel dayak yedi ve hanımefendiye şikâyet edildi. O andan itibaren herkes ona kuşkuyla bakmaya başladı. Ama çok geçmeden aynı şeyi yaparken iki kere daha yakalanınca kimse onu adam yerine koymamaya başladı. Kâhya askere göndermekle tehdit etti, hanımefendi iyice azarladı, karısı gözyaşlarına boğuldu—tüm hayatı altüst oldu.

Poliki kötü bir insan değildi, ama zayıf karakterli biriydi, içki içmeyi seviyordu ve içmeye öyle alışmıştı ki, kendine engel olamıyordu. Eve sarhoş döndüğünde karısı ona bağırıyor, hatta dövüyordu. O da ağlıyor, “Ne yapabilirim? Ben umutsuz bir vakayım. Gözüm çıksın bir daha içersem,” diyordu. Ama daha bir ay geçmeden ortalıktan kaybolup birkaç gün eve gelmiyor, kafayı çekiyordu. Herkes, “Bu adam içecek parayı nereden buluyor?” diyerek yine ondan kuşkulanmaya başlıyordu.

Yaptığı son şey, yazıhanenin saatini çalmak olmuştu. Yazıhanede uzun zamandır çalışmayan eski moda, aile yadigârı bir duvar saati vardı. Bir gün yazıhanenin kapısı kilitli değildi ve ortalıkta kendisi dışında hiç kimse yoktu. Şeytana uyup saati aldı ve kente gidip sattı. Ama rastlantıya bakın ki, ondan saati alan dükkân sahibi, konakta çalışan serflerden birinin akrabası çıktı ve bir bayram günü onu ziyarete geldiğinde satın aldığı saatten söz etti. Başta, Poliki’den hiç haz etmeyen kâhya olmak üzere herkes sanki kendi malları çalınmış gibi soruşturmaya başladı ve dükkân sahibine saati satan kişinin Poliki olduğu gün ışığına çıkınca durum hanımefendiye bildirildi. Hanımefendi onu çağırttı. Poliki gelir gelmez kadının

ayaklarına kapandı; yaptığı hırsızlık yüzüne çarpılınca dokunaklı bir sesle her şeyi itiraf ederek ona bunu yapmayı karısının önerdiğini söyledi ve hanımefendinin onu bağışlamasını istedi. Doğrusu iyi yapmıştı rolünü. Hanımefendi onun aklını başına getirmeye çalıştı, peş peşe öğütler sıraladı. Ona Tanrı'dan, ruhunu günahlarından arındırmasından ve gelecekteki yaşamının nasıl olması gerektiğinden söz etti; ailesine verdiği acıyı ve utancı hatırlattı. Bütün bu anlatılanlar duygularını öylesine etkiledi ki, Poliki bir çocuk gibi ağlamaya başladı.

En nihayet, iyi yürekli hanımefendi, "Seni affediyorum. Ama bana bir daha kendine ait olmayan şeyi almayacağına söz vermelisin," dedi.

Poliki, "Yemin ederim ki, bir daha asla böyle bir şey yapmayacağım. Yaparsam ölüm çıksın!" derken hâlâ ağlamayı sürdürüyordu.

Poliki evine gitti, ocağın üzerine uzandı ve bütün gün daneler gibi böğürdü. O günden sonra Poliki hiç yanlış bir şey yaparken görülmedi. Ama yaşamı bir kâbusa dönmüştü. Herkes ona hırsız diye bakıyor ve asker toplama zamanı yaklaşınca ilk aday olarak onun adı ileri sürülüyordu.

Poliki daha önce de söylediğimiz gibi at baytarıydı. Onun birdenbire nasıl baytar olduğunu, kendisi de dâhil hiç kimse bilmiyordu. Ahırda, daha sonra Sibirya'ya gönderilen seyisin yanında çalışırken, tımarlama ve su taşıma dışında onun yegâne görevi, gübreleri dışarı atıp, bölmeleri temiz tutmaktı. At baytarlığını orada öğrenmiş olamazdı. Sonra sepet örücülüğü, bahçe yollarındaki otları temizleyen bahçivan yamaklığı

yapmış; işlediği bir suçtan hüküm giyip, hükümlülüğü boyunca tuğla kırmıştı. Daha sonra hanımına harç ödeyerek izin alıp bir tüccarın yanında kapı görevlisi olarak çalışmıştı. Yani buralarda da bir baytarlık eğitimi almış olamazdı. Ama her nasılduysa beyefendinin konağında çalışmaya başladığı son dönemlerde atları iyileştirmedeki fevkalade, neredeyse olağanüstü becerisiyle büyük bir ün kazanmış ve zamanla ünü her yana yayılmaya başlamıştı. Önce bir atın, sonra bir başka atın karnını aldı. Sonra bir atı yere devirip, kendisi de neden yaptığını bilmeden kalçasını sivri bir şeyle deldi ve başka bir atı ahırdaki kafesli bölmeye sokup toynağının çatal kısmını kanatıncaya, at kişneyip ortalığı birbirine katıncaya kadar kesti; yaptığı işin “toynağın altındaki kanın alınması” olduğunu söyledi. Bir keresinde bir köylüye “atın rahatlaması için” her iki damardan da kan alınması gerektiğini söyleyerek bu amaçla kör bir neşteri çekiçle damarlara vurmaya başladı. Bir keresinde de karısının başörtüsünden yırttığı bir şeritle han sahibinin atının karnını bandajladı. En sonunda, her tür yaraya vitriyol⁽¹⁾ serpmeye başladı ve küçük bir şişedeki sıvıyla atların tedavisini sürdürdü; bazen de eline rastgele ne geldiyse onlara ilaç niyetine verdi. Ve atlar işkence çekerek öldükçe, insanlar ona daha çok inandı ve ona daha fazla at getirildi.

Öyle sanıyorum ki beyler, hiçbirimiz Poliki'nin yaptıklarına gülecek bir konumda değiliz. Onun güven uyandırmak için yaptığı bu hokkabazlıklar, bizim babalarımızda da işe yararmış-

(1) Vitriyol: Zaçyağı; derişik (konsantre) sülfirik asidin bir diğer adı. (ç.n.)

Dünya edebiyatının en büyük yazarlarından biri olan Tolstoy, *Polikuşka* adlı uzun öyküsünde 19. yüzyıl Rusyası'nda malikâne sahibi efendilerle, burada zorlu koşullar içinde yaşayan köylülerin ilişkilerini anlatır.

Polikuşka iyi niyetli ama kolayca aklı çelinen bir köylüdür. İçkiye düşkündür ve meyhanelerde içki içmek için küçük hırsızlıklar yapar. Aslında ona göre yaptığı pek de hırsızlık sayılmaz. Sadece insanların sağda solda bırakıp unuttukları şeyleri alıp saklamakta ve bunları içki almak için satmaktadır. Polikuşka, bu yaptıklarının doğru olmadığını ona anlatan hanımefendisine bir daha hırsızlık yapmama sözü verir. Ama Polikuşka'ya hanımefendisinden başka güvenen kimse kalmamıştır. Adı kötüye çıkmıştır bir kere...

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2068-8

9 789751 420688